

Natuurlijke klimaatbuffers bewijzen zich

FRANS Vlieg

F. Vlieg tot voor kort: programmamanager Deltaprogramma en namens het ministerie Infrastructuur en Milieu opdrachtgever van het meerjarige programma Natuurlijke Klimaatbuffers fr.vlieg@gmail.com

Op één van de eerste regenachtige herfstdagen van dit jaar loop ik op het Eiland van Dordt. Het water is overal, gestaag vallend, traag stromend in de Nieuwe Merwede en gemoedelijk klotsend aan de oevers. Terwijl ik langzamerhand natte voeten krijg, word ik gebeld met de vraag of ik het slotwoord voor dit themanummer van LANDSCHAP schrijven wil. Dat kan geen toeval zijn.

Ons klimaat verandert, weersextremen worden vergroot (IPCC, 2013). Steeds vaker worden we geconfronteerd met de nadelige gevolgen ervan. Natuurlijk staat het verminderen van de emissies van broeikasgassen voorop in de aanpak, maar we mogen onze ogen niet sluiten voor de gevolgen van klimaatverandering die nu al en in de toekomst veel vaker zullen optreden. Klimaatbuffers zijn gebieden waar het landschap zo is ontworpen en ingericht dat ze helpen om die gevolgen op te vangen. Een belangrijk kenmerk is dat daarbij meerder functies worden gecombineerd, zoals recreatie, landbouw en waterwinning. Dat is Nederland ten voeten uit. Over de inrichting van elke vierkante meter wordt intensief nagedacht, belangen worden gewogen en waar het kan verbonden. In de praktijk blijkt het gecombineerd uitvoeren van gebiedsopgaven vaak de belangrijkste factor voor succes. Voor klimaatbuffers zijn er kansen in overvloed. Het adaptieve vermogen van ons landschap en onze bodem is groot en nog maar voor een deel verkend. De hoeveelheid water die we krijgen te verwerken is hoogstwaarschijnlijk minder een probleem dan de manier waarop we daarmee om gaan. De uitdaging is ons land zo in te richten dat we het water op een effectieve en efficiënte manier verdelen, zowel in de tijd (vasthouden wanneer dat kan en nuttig is) als ruimte (naar de plekken waar het nodig is).

Veelzijdig concept

Uit de bijdragen in dit themanummer en uit de Tussenrapportage 2010-12 (coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers, 2012) vallen me een aantal dingen op.

De natuur is een *bondgenoot* geworden bij het realiseren van waterveiligheid en het zekerstellen van onze zoetwatervoorziening. Dat is precies de ambities van het lopende Deltaprogramma uitgedrukt in het motto: kies voor natuurlijke oplossingen waar het kan, en pas voor harde infrastructuur waar het moet. Het concept klimaatbuffer sluit daar perfect bij aan.

Er is sprake van *pragmatisme*, laten zien dat het kan met aansprekende voorbeelden. Soms helpt de natuur dan zelf ook een handje mee. Zoals bij het project De Onlanden, een omvangrijke waterberging in de Eelder en Peizer Maden (Gooijer & Dijk, dit nummer). Nog voor de officiële oplevering van het gebied moest er in januari 2012 al een beroep op worden gedaan en kon een dreigende overstroming in de provincie Groningen worden voorkomen. In 1998 hadden het Groninger Museum en het Universitair Medisch Centrum nog aanzienlijke waterschade.

Veel projecten hebben een duidelijke kenniscomponent. Ons aanpassen aan klimaatverandering is een relatief nieuw terrein waarop via kennisopbouw nog veel vooruitgang valt te boeken. Zo wordt in de Workumer Buitenwaarden geëxperimenteerd met de vorming van vooroevers om ingespeeld te raken op het nieuwe toekomstige peilbeheer in het IJsselmeer (Van Slobbe et al., dit nummer). Een ander experiment vindt plaats bij de Oesterdam in de Oosterschelde. Vooroevers kunnen mogelijk voorkomen dat ten behoeve van waterveiligheid ingrijpende en omstreden dijkverzwaringen nodig zijn. Het concept klimaatbuffer blijkt heel *veelzijdig*, het is in vele functies toepasbaar. Hierboven noemde ik al situa-

ties waar de waterveiligheid in het geding is en klimaatbuffers functioneren als waterberging of vooroevers. Andere klimaatbuffers richten zich juist weer op situaties waar langdurige droogte onze zoetwatervoorziening ondermijnt. Door sponswerking wordt het water vastgehouden in gebieden als het Reggedal, Weerterbos, IJsselmonde en De Stippelberg (Van Loon *et al.*, dit nummer). En er zijn ook klimaatbuffers waarmee riviersystemen kunnen worden verbeterd (Ijsselpoort, Ooijen-Wanssum), of die zich erop richten om ecosystemen te ondersteunen die op termijn dreigen te verdwijnen door stijgend water (zeegras in de Wadden, zandplaatverbetering in de Oosterschelde). Ten slotte kunnen klimaatbuffers helpen bij het klimaatbestendig inrichten van onze steden(meer groen).

Kennis en kansen

Nu innoveren met klimaatbuffers levert op termijn, en wellicht nu al, *nieuwe exportproducten* op. We ontwikkelen nieuwe kennis en interessante concepten en passen deze toe in de praktijk. Ook in andere landen en deltagebieden zal hier vraag naar ontstaan. Organisaties en bedrijven, zoals verenigd binnen het programma Building with Nature, kunnen hier gebruik van maken (De Vriend, dit nummer). We maken Nederland klimaatbestendig en verdienen er op termijn ook nog wat aan. Ook tijdens het jaarlijkse congres van het Deltaprogramma van november jongstleden bleek er veel aandacht voor het meekopen van natuur- en waterbelangen. Er is dus alle reden voor bestuurlijk Nederland en de maatschappelijke partners om de combinatie water/natuur stevig te omarmen en te zorgen voor een structurele aanpak. De kansen die er nu liggen moeten worden benut.

Macfarlane (2008) komt tijdens zijn vele tochten gaandeweg tot het besef dat het een misvatting is om te denken dat de wildernis ons niet overleeft. Er ontstaat

Foto Marije Louwsma

steeds weer nieuwe wildernis. In het klein, bosschages in ieders omgeving, en in het groot, denk aan de Oostvaardersplassen en de Markerwadden. Wat mij betreft zijn de natuurlijke klimaatbuffers daar een mooi voorbeeld van.

Literatuur

Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers, 2012. Kennis en kansen. Tussenrapportage 2010-2012.

Gooijer, J.J. & S. Dijk, dit nummer. Waterberging De Onlanden in de praktijk. *Landschap* 30/4: 215-217.

IPCC, 2013. Climate Change 2013: The Physical Science Basis. Switzerland. Intergovernmental Panel on Climate Change.

Loon, A. van, M.H. Jalink & M.A.A. Paalman, dit nummer. Voorraadvorming door vernatting. *De Stippelberg. Landschap* 30/4: 181-189.

Macfarlane, R., 2008. De laatste wildernis. Amsterdam. Bezige Bij.

Slobbe, E. van, A. Klimkowska, H.F. van Dobben & A.P. Wiersma, dit nummer. De zachte zandmotor van de Workumer Buitenwaarden. *Landschap* 30/4: 219-227.

Vriend, H.J. de, dit nummer. Bouwen met de natuur, meer dan woorden. *Landschap* 30/4: 163-169.